

پیشران‌های مدیریت انقلابی تراز حکمرانی اسلامی با تأکید بر تجربه انقلاب اسلامی

آرش قربانی سپهر^{۱*}

افشین متقی^۲

پرینا قربانی سپهر^۳

چکیده

مسئله پژوهش حاضر این است که پیشران‌های مؤثر بر مدیریت انقلابی تراز حکمرانی اسلامی کدام‌اند و چه ارتباطی بین این پیشران‌ها از نظر تأثیرگذاری و تأثیرپذیری وجود دارد؟ روش این پژوهش کمی - کیفی (آمیخته) بوده و از رویکرد آینده‌پژوهی در تحلیل آن استفاده شده است. یافته‌های پژوهش گویای آن است که در مرحله نخست، با روش دلفی ده عامل شناسایی شد. آنچه از وضعیت پراکنندگی پیشران‌های مؤثر بر حکمرانی شایسته انقلابی - اسلامی می‌توان فهمید، وضعیت ناپایدار سیستم است؛ زیرا بیشتر متغیرها در اطراف محور قطری صفحه پراکنده‌اند. از میان پیشران‌ها سه پیشران (معتقد به اقتصاد مقاومتی، شفافیت و سلامت مالی، قانون‌گرا و فسادستیز) به عنوان

۱. پسادکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

ar.ghorbanisephr@mail.um.ac.ir

۲. دانشیار جغرافیای سیاسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (a.mottaghi@khu.ac.ir).

۳. دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (parisa.sepahr98@ut.ac.ir).

کلیدی‌ترین پیشران‌ها در این تحقیق انتخاب شده‌اند که نقش مهمی در حکمرانی مدیریت انقلاب اسلامی در تراز جهانی دارد. به نوعی تکیه بر اقتصاد مقاومتی زمینه شکست دشمنان جمهوری اسلامی ایران را در خارج از مرزها فراهم می‌آورد و شفافیت و سلامت مالی مسئولان قوه مجریه و قوه مقننه و همچنین قانون‌گرا و فسادستیز بودن قوه قضاییه در داخل کشور زمینه مدیریت شایسته انقلابی - اسلامی در تراز جهانی را فراهم می‌آورد و پیشران‌های دیگر نقش مکمل زمینه تحقق مدیریت شایسته و تراز انقلابی - اسلامی را دارند.

کلیدواژگان: حکمرانی، انقلاب اسلامی، حکمرانی انقلابی - اسلامی، حکومت تراز، مدیریت انقلابی.

۱. مقدمه و بیان مسئله

انقلاب اسلامی را می‌توان پدیده مهم «قرن بیستم» نام نهاد؛ انقلابی که نه بر اساس ایدئولوژی-های غالب قرن بیستم (کاپیتالیسم و کمونیسم) بلکه بر اساس ایدئولوژی اسلام ناب محمدی ﷺ بر ضد حکومتی که از لحاظ ایدئولوژیکی وابسته به غرب به‌ویژه آمریکا بود و از لحاظ نظامی نیز لقب «ژاندارم منطقه» به خود گرفته بود، شکل گرفت. انقلاب اسلامی که بر اساس آموزه‌های اسلام صورت گرفت، ماهیتی کاملاً فرهنگی داشت (جعفرپور و قزل‌ایاق، ۱۳۸۹). به گفته فرانسوا توال پیروزی انقلاب امام خمینی علیه السلام در ایران یکی از پراهمیت‌ترین وقایع و انقلاب‌های نیمه دوم قرن بیستم بوده و در حقیقت مهم‌ترین واقعه در طول تاریخ شیعه می‌باشد (احمدی، ۱۳۹۷). به نظر امام خمینی علیه السلام حفاظت از حیات و پایداری نظام اسلامی «حفظ نظام مقدس جمهوری اسلامی» مبنای اصلی تأمین امنیت است و در این میان نه تنها امنیت مردم مسلمان و امنیت کشور و حکومت جمهوری اسلامی ایران از هم جدا نیست، بلکه مرتبط با امنیت و منافع دیگر مسلمانان جهان نیز می‌باشد. بنابراین امنیت جمهوری اسلامی ایران برای جهان اسلامی امنیت می‌آورد (واثق و حسینی نصرآبادی، ۱۳۹۵)؛ از این رو جوهره اصلی مکتب امام خمینی علیه السلام را باید در نوع نگاه و برداشت ایشان از احساس پایدار امنیت حاکم بر تعاملات انسانی فرد با جامعه و افراد و کشورها در عرصه‌های روابط ملی و بین‌الملل جست‌وجو نمود که نفی هر گونه سلطه‌گری و سلطه‌پذیری و توجه به خویاوری، محوری‌های این مکتب را تشکیل می‌دهند (فیروزآبادی، ۱۳۹۱). از این رو تأثیر الهام‌بخش انقلاب اسلامی که به افزایش آگاهی و پویایی جوامع اسلامی انجامید، فعالیت جنبش‌های سیاسی را، چه در میان شیعیان و چه در میان اهل تسنن، گسترش داد (احمدی، ۱۳۹۰، ص ۱۳۹).

بدین سان انقلاب ایران نقطه عطفی در احیای هویت دینی شیعیان و حتی در نگاهی کلی‌تر، هویت دینی مسلمانان پدید آورد و تشیع و اسلام را در قلب حوادث و اخبار جهانی قرار داد (پارسا، ۱۴۰۰/پیشگامی فرد و همکاران، ۱۳۹۴). با پیروزی انقلاب اسلامی ایران، تشیع به سوی هژمونیک شدن پیش رفته، توجه جهانی را به خود معطوف کرد؛ به گونه‌ای که بازیگران عرصه

بین‌المللی به دنبال شناخت جدی‌تر واقعیت‌ها و قابلیت‌های آن برآمدند. در بیشتر کشورهای جهان به‌ویژه کشورهای اسلامی شیعیان همواره در اقلیت بوده و آماج تبعیض‌های گسترده و ناروا بودند، اما با پیروزی انقلاب اسلامی ایران اظهار هویت شیعی مسلمانان حیاتی دوباره گرفت و به مبارزه با استکبار و استبداد در عرصه داخلی و خارجی پرداختند که این امر روند قدرت‌یابی و گسترش حوزه نفوذ تشیع را در جهان سرعت بخشید. در واقع بر اثر این رخداد و رخداد‌های گوناگون پس از آن بود که تشیع به یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار در ژئوپلیتیک تبدیل شد. به دیگر سخن با انقلاب اسلامی پتانسیل نهفته در مذهب تشیع شکوفا شد و این مذهب در کشور بزرگی مثل ایران به قدرت سیاسی دست یافت؛ این در حالی است که تا پیش از این، شیعیان در بیشتر کشورها از قدرت و مسئولیت سیاسی و اجرایی به دور بوده و بیشتر به صورت اقلیت‌هایی محروم و حاشیه‌ای زندگی می‌کردند؛ پس از انقلاب اسلامی آنها کم‌کم در کشورهای گوناگون از رخوت بیرون آمده و در مسیر قدرت‌یابی و تجدید هویت قرار گرفتند. این فرایند در سال‌های پیش به‌ویژه پس از اشغال عراق توسط ایالات متحده، به گونه آشکارتری ادامه یافت. به دنبال این فرایند بود که موضوع شیعه و نقش‌آفرینی آن مورد توجه اندیشمندان قرار گرفت و اندک‌اندک ایده‌های گوناگون درباره آن ارائه شد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۰). بنابراین بعد از آن بود که قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای جهت تأثیرگذاری کمتر انقلاب اسلامی بر شیعیان منطقه و قدرت‌یابی آنها با طرح‌های مختلف به مقابله با انقلاب اسلامی برخاستند که مهم‌ترین آنها را می‌توان جنگ ایران عراق، اختلاف‌افکنی در میان اقوام، تحریم‌های بین‌المللی و... دانست. اما این تهدیدات نتوانست مانع جدی برای انقلاب اسلامی باشد؛ زیرا حکمرانی انقلاب اسلامی زمینه‌آیی افکار و اندیشه‌های اسلامی را در سراسر جهان فراهم ساخته بود.

به هر روی در مقاطع مختلف تاریخ این کشور در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران می‌توان نمونه‌هایی از مدیریت در تراز ارزش‌ها و آرمان‌های مد نظر مانند الگوی مدیریتی امام خمینی علیه‌السلام، مقام معظم رهبری علیه‌السلام، فرماندهان دوران دفاع مقدس و برخی مدیران در بخش‌های مختلف را نام برد، اما در حال حاضر این الگو در تمامی مدیران کشور در تمامی سطوح تبلور عینی نیافته است و از جایگاه شایسته و بایسته برخوردار نیست؛ بنابراین برای حل مشکلات باید تمرکز مدیران و مسئولان محترم بر

ایجاد و گسترش روحیه و مدیریت در تراز انقلاب اسلامی باشد (فخرایی، ۱۴۰۰). به عبارتی مدیریت تراز انقلاب اسلامی مدیریتی به شیوه شهید آیت‌الله رئیسی است که فردی خستگی‌ناپذیر، فسادستیز، پرهیزگار و خردمند، امیدآفرین، مسئولیت‌پذیر، صادق و کارآمد در تمام نقاط کشور و جهان پیگیر حل مسئله مردم جامعه و حق مظلومان جهان از جمله مردم بی‌گناه فلسطین بود.

بدین ترتیب تبیین و پیروی کردن مدیران عالی از الگوی تراز در انقلاب اسلامی که بتواند ضمن ایستادگی در برابر حمله‌ها پویایی و رشد جامعه را در پی داشته باشد، از اهمیت بسیاری برخوردار است (محمد‌مظاهری، ۱۳۹۹). بر این بنیان پژوهش حاضر به منظور شناسایی پیشران‌های مدیریت انقلابی تراز حکمرانی اسلامی که نقش مؤثری در معادلات سیاسی جهانی و حکومت تراز جهانی دارد، می‌پردازد. مسئله پژوهش حاضر این است که پیشران‌های مؤثر بر مدیریت انقلابی تراز حکمرانی اسلامی در تراز جهانی کدام‌اند و چه ارتباطی بین این پیشران‌ها از نظر تأثیرگذاری و تأثیرپذیری وجود دارد؟

الف) ضرورت موضوع

مقام معظم رهبری علیه‌السلام در دیدار رئیس‌جمهور و هیئت دولت فرمودند جامعه اسلامی نیازمند نوعی از مدیریت است که با ارزش‌های انسانی و دینی و مبانی اخلاقی آن پیوستگی داشته و آرمان‌های اسلامی را مورد توجه و عنایت قرار دهد. در واقع به نظر می‌رسد مدیریت اسلامی بر مبنای ارزش‌های الهی اسلام، زمینه‌های تعالی و شکوفایی انسان، نگاه ارزش‌بنیان بر اساس آموزه‌های دینی، اسلامی و درنهایت انقلابی فراهم خواهد آورد (امیدی و یوسف‌وند، ۱۴۰۱)؛ از این رو بسیاری از صاحب‌نظران معتقدند به دنبال انقلاب اسلامی ایران بود که ارزش‌های اسلامی به‌ویژه شیعی در جهان احیا شد نیاز است در زمینه مدیریت تراز و شایسته انقلابی - اسلامی شاخص‌سازی بومی تدوین و ارائه گردد و از شاخص‌های حکمرانی غربی خودداری شود؛ زیرا بوم‌های جغرافیایی مختلف به منظور پیشرفت و رسیدن به اهداف جهانی نیازمند بومی‌سازی مفاهیم حکمرانی با توجه به قابلیت‌های موجود در کشور خود هستند که این ضرورت ایجاب کرد تحقیق حاضر با نگاهی فلسفی انجام شود. همچنین این شاخص‌ها کمک می‌کند به تمدن‌سازی نوین اسلامی نزدیک شویم که

زمینه رشد و تعالی جامعه اسلامی خواهد شد.

ب) اهمیت موضوع

موضوع رفتار مدیران در تراز جمهوری اسلامی ایران یکی از مسائل مهمی است که پرداختن به آن در عصر حاضر یک نیاز ضروری است و از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. از این رو در یک قرن اخیر سبک زندگی و سیاست غربی به دنیا سرریز شده است که این امر به وسیله صهیونیست‌ها توسط رسانه انتقال داده می‌شود که بسیاری از کشورهای منطقه و جهان تحت تأثیر آن قرار گرفته‌اند؛ زیرا آن کشورها تولید فکر و مبانی حکومتی برای خود ندارند. موضوع تحقیق از آن جهت اهمیت دارد که در گام دوم انقلاب جهت رسیدن به قله‌ها، نیازمند پیشران‌های حکمرانی نو و بومی هستیم که با تکیه بر نیروی جوان و انقلابی و رهنمودهای مقام معظم رهبری علیه السلام بتوانیم پرچم انقلاب اسلامی را در جهان افراشته نماییم و از سوی دیگر بتوانیم تهدیدهای دشمنان را در خارج از مرزها و در داخل مرزها کنترل کنیم.

۲. ادبیات موضوع و پیشینه

الف) مبانی نظری

۱) مفهوم انقلاب

انقلاب از ماده قلب و به معنای دگرگونی و زیروروشدن آمده و در اصطلاح عبارت است از شورش عده‌ای برای واژگون کردن حکومت موجود و ایجاد حکومتی نو (معین، ۱۴۰۰) و انقلاب تحول پیچیده‌ای است که طی آن حکومت مستقر به دلایلی توانایی اجبار و اعمال زور را از دست می‌دهد و گروه‌های گوناگون اجتماعی و سیاسی به مبارزه برمی‌خیزند تا قدرت سیاسی را قبضه کنند. این مبارزه اغلب مدتی طول می‌کشد تا آنکه سرانجام نهادهای جدید سیاسی جانشین نهادهای قدیم شوند (بشیری، ۱۴۰۲). اما استاد مطهری، ضمن بررسی لغوی واژه انقلاب و انواع آن، مفهوم اجتماعی انقلاب را «وضع‌ی را با اراده خود خراب کردن برای رسیدن به وضعی بهتر» و «واژگون کردن

وضع حاکم برای برقراری نظامی متعالی‌تر» معرفی می‌کند (مطهری، ۱۳۸۴). بنابراین انقلاب اسلامی جریانی است دینی که نظریه‌پردازی در این حوزه باید بر مبنای دینی پایه‌ریزی شود و بر اساس نگاه هستی‌شناسی اسلامی شکل بگیرد» (محمدی و خدادادی، ۱۳۹۶). بر این بنیاد، در ایران انقلابی رخ داده است که همه معادلات را به هم ریخته، حساب‌های به اصطلاح علمی و جامعه‌شناسانه را نقش بر آب کرده است؛ به طوری که کسی باور نمی‌کرد انقلابی رخ بدهد که خاستگاه آن مساجد باشد؛ در حالی که هیچ تشکیلاتی هم در میان مردم وجود نداشته باشد و مردم هیچ نوع تمرین حزبی و انقلابی هم نداشته باشند. به هر حال غربی‌ها «فرانسه، انگلیس، آلمان» هم این انقلاب را پدیده‌ای نو ظهوری می‌دانند. همچنین استاد مطهری شش متغیر را برای تحلیل انقلاب ایران طرح می‌کند: (۱) حاملان انقلاب؛ (۲) علل انقلاب؛ (۳) اهداف انقلاب؛ (۴) شعارهای انقلاب؛ (۵) نقش رهبری؛ (۶) حضور اقشار مختلف در انقلاب (مطهری، ۱۳۸۴). بنابراین اسلام جهت‌گیری نهضت‌های الهی را به سوی مستضعفین می‌داند، اما خاستگاه هر نهضت و هر انقلاب را صرفاً مستضعفین نمی‌داند یعنی بر خلاف مکتب مادی (مطهری، ۱۳۸۴).

۲) مفهوم انقلاب اسلامی

در ترکیب «انقلاب اسلامی»، «اسلام»، هدف و «انقلاب» وسیله است. در واقع مردم و رهبری انقلاب به وسیله انقلاب تلاش کردند مجدداً اسلام را به عنوان یک مکتب اجتماعی و سیاسی احیا نمایند (عیوضی، ۱۳۹۴). در این مکتب، انقلاب اسلامی یک انقلاب سیاسی یا دگرگونی اجتماعی محض نیست، بلکه تجدید حیات اسلام را در تمام وجوه و ابعاد در نظر دارد و متضمن بازگشت به اصول اسلام به عنوان مکتبی جامع و تضمین‌کننده حیات دنیایی و معنوی انسان است. نظام جمهوری اسلامی نتیجه و برآیند انقلاب اسلامی است که در سال ۱۳۵۷ با رهبری امام خمینی علیه السلام به پیروزی رسید و جانشین نظام سلطنتی پهلوی گردید. هم‌اکنون انقلاب اسلامی ایران متأثر از مجموعه‌ای از ارزش‌ها، آرمان‌ها و تفکرات اسلامی - شیعی و نیز رفتارهای ملی است که به‌ویژه در حوزه‌های اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی تبلور یافته و در قالب نظام سیاسی «جمهوری اسلامی» عینیت یافته است. دو ویژگی مهم انقلاب که «جان اسپوزیتو» آن را «اسلام‌گرایی -

آرمان‌گرایی» و «مردمی‌بودن» می‌داند، به‌مانند زمان وقوع انقلاب در استمرار آن در سیستم حکومت جمهوری اسلامی نیز پا بر جا مانده است (اسپوزیتو، ۱۳۹۷)؛ از این رو انقلاب اسلامی ایران باقی است مادام که به آرمان‌ها و اصول آن پایبندی نشان داده شود.

در اوایل انقلاب در چگونگی راهبرد صدور انقلاب، بحث‌های بسیاری مطرح بود تا اینکه امام خمینی علیه‌السلام تکلیف این بحث‌ها را با تأکید بر «صدور معنوی انقلاب» یک‌سره کردند. از آن پس تا کنون دولت‌ها کم‌وبیش اصل صدور انقلاب را با استفاده از چهار استراتژی «الگوسازی»، «تبلیغ و آگاه‌سازی»، «آموزش» و «حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش» (محمدی، ۱۳۹۶) در تعامل با دیگران به‌ویژه در سطوح منطقه‌ای به پیش برده‌اند.

۳) مفهوم حکمرانی

حکمرانی مفهوم جدیدی نیست، بلکه اولین مباحث در این حوزه مربوط به ۴۰۰ سال قبل از میلاد مسیح و مربوط به ارسطوست (کافمن و کری (Kaufmann & Kaary)، ۲۰۰۹)، ولی مجدداً احیا شده است؛ به طوری که استفاده گسترده از لفظ حکمرانی در سال‌های اخیر توسط تصمیم‌گیران اقتصادی و سیاسی همچنین توسط دانشمندان علوم اجتماعی مرتبط با مکاتب مختلف فکری (Various schools of thought) و عقاید تحقیقی (Tradition of research) در نتیجه ظهور تعاریف و برداشت‌های بسیار متفاوت از این واژه است (اسوب و کوبلر (Schwab & kubler)، ۲۰۰۱). ادبیات واژه حکمرانی اگرچه آشفته است، اما فرض بر آن است که آن اشاره به اعمال و وظایف حکومت دارد. البته حکومت نقش مهمی در انواع مختلف حکمرانی ایفا می‌کند. با وجود این واژه حکمرانی بسیار وسیع است و ماورای دولت را نیز در بر می‌گیرد. دان مک‌لین (Don McLean) بر آن است واژه حکمرانی از کلمه لاتین Gubernare ریشه گرفته و اشاره به عمل هدایت کشتی (Action of steering a ship) دارد (کاپر (Kapur)، ۲۰۰۵). در فرهنگ لغت آمریکایی هریتیج (American heritage dictionary) واژه «حکمرانی» به عنوان «فعالیت، شیوه عمل یا قدرت حکم‌راندن دولت» معنا شده است. در فرهنگ لغت انگلیسی آکسفورد نیز حکمرانی «فعالیت یا روش حکم‌راندن، اعمال کنترل یا قدرت در فعالیت‌های زیردستان و نظامی از قوانین و مقررات» تعریف شده است (مقدری، ۱۴۰۰). حکمرانی

اشاره به «شکل‌گیری و نظارت بر قواعد رسمی و غیررسمی که تنظیم‌کننده عرصه عمومی است، عرصه‌ای که در آن دولت و بازیگران اقتصادی و اجتماعی برای اتخاذ تصمیم تعامل دارند»، دارد (روی Roy)، (۲۰۰۸). بنابراین حکمرانی دربرگیرنده ایجاد نهادها و فراگردهایی است که به شهروندان اجازه دهد تا تنظیم و اجرای سیاست‌های اجتماعی را در یک فراگرد دموکراتیک و جمعی به انجام رساند (بومن Bowman)، (۱۹۹۷). بنابراین حکمرانی درباره فراگردهاست نه مربوط به اهداف (عبدالطیف، ۲۰۰۳) و اشاره به فراگردهایی دارد که حکومت در محدوده آن عمل می‌کند و چگونگی انجام کارها، نه صرفاً انجام کارها و دربرگیرنده کیفیت نهادها و مؤسسات و اثربخشی آنها در تبدیل خط‌مشی‌ها به اجرای موفقیت‌آمیز است (سازمان ملل متحد، ۲۰۰۷). تعاریف متداول حکمرانی را به عنوان «فراگردی که به وسیله آن اعمال قدرت بدون اظهار صریح اهدافی که باید پیگیری شود» تعریف می‌کنند (عبداللطیف، ۲۰۰۳). مک لالین نیز از حکمرانی به عنوان شیوه‌ای از روش‌های اداره جامعه در مقابل حکومت یاد می‌کند. منظور از این شیوه آن است که اگر ما «حکومت» را به عنوان بخش رسمی دولتی بشناسیم با ورود بخش خصوصی و گروه‌های داوطلب به عرصه سیاست‌گذاری و حکومت می‌توانیم شاهد شکل مطلوب‌تری از اداره شهر باشیم (برک‌پور، ۱۳۸۶). پس گفتمان حکمرانی مربوط به همکاری بین جامعه مدنی و جامعه سیاسی (political society) و بین دولت و شهروندان است (روی، ۲۰۰۸). بنابراین تشکیل نظام جمهوری اسلامی پس از انقلاب اسلامی سال ۵۷، خود یک تجربه و سبکی جدید از حکمرانی و تشکیل حکومت دینی محسوب می‌گردد (حیدریان و همکاران، ۱۴۰۲).

۴) مفهوم حکمرانی شایسته انقلابی - اسلامی

گرچه اصول و ویژگی‌های اساسی مربوط به حکمرانی مطلوب، جهانی و بین‌المللی‌اند و تمامی کشورها و دولت‌ها را شامل می‌شود، اما اجرای آنها در کشورهای مختلف با یکدیگر متفاوت است. از این جهت کشورها باید بتوانند گونه‌های ملی متعلق به خود را در زمینه حکمرانی مطلوب مشخص و تعیین نمایند. طبیعی است به‌کارگیری تجربه تاریخی کشورها بر مبنای نظام‌ها، فرهنگ‌ها و ارزش‌های بومی آنها که منعکس‌کننده واقعیت‌های روز است، امری مهم و ضروری است. با پذیرش این

فرض که دین اسلام دینی جامع و کامل است و بسیاری از شاخص‌ها و ویژگی‌های حکمرانی مطلوب با اصول و مبانی این دین هم‌راستا است و چنانچه آنها را با فرهنگ و ارزش‌های دینی و ملی خود تطبیق دهیم، می‌توانیم الگوی مناسبی را برای سنجش چگونگی حکمرانی شایسته ارائه نماییم. دست‌یابی به یک حکمرانی مطلوب و شایسته، حلقه مفقوده نظریه‌پردازی‌های فیلسوفان سیاست‌ورز مغرب‌زمین بوده است. در فلسفه سیاسی اسلامی این دشواری و راه پ‌ریچ‌وخم اندیشه‌ورزی کمتر وجود داشته و آن به دلیل وجود حاکمیت‌های نبوی و علوی با معیارهای الهی بوده است. به همین دلیل است که آرمان و عملکرد پیامبر ﷺ و حضرت علی علیه السلام با فطرت انسانی سازگار بوده و بعد از گذشت بیش از ۱۴۰۰ سال، همچنان مدل آرمانی و الهی حکومت‌های نبوی و علوی می‌توانند نه‌تنها الگویی برای مسلمانان بلکه برای همه انسان‌ها مطرح شوند؛ لذا در مقابل نظریه‌های حکمرانی غربی که از لحاظ هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی و روش‌شناسی مبتنی بر تفکرات اومانیستی، سکولاریستی و پوزیتیویستی است، با بهره‌گیری از مدل حکومت نبوی و علوی می‌توان نظریه جامع‌تر و کامل‌تر حکمرانی شایسته در اسلام را تبیین و تشریح کرد. مدل حکمرانی شایسته اسلامی از لحاظ هستی‌شناسی، هستی حقیقی را متعلق به خدا می‌داند و سایر موجودات مظهر تجلی و نشئت‌گرفته از انوار قدسی باری تعالی هستند و با اجتناب از نگاه تک‌ساحتی به انسان، ابعاد و نیازهای دوگانه مادی و معنوی وی را دارای اهمیت می‌بیند. در واقع در حکمرانی شایسته و حکومت صالحان که مبتنی بر جهان‌بینی الهی است، گرچه دنیا و آخرت به صورت توأمان اهمیت می‌یابند، اما زندگی دنیوی هدف اصلی آن نیست، بلکه بستر و زمینه‌ای است که انسان با استفاده از آن می‌تواند به سعادت اخروی دست یابد (نجفی‌سیار و نیکونهاد، ۱۳۹۹).

رهبر معظم انقلاب علیه السلام در دیدار با دولت‌مردان در شهریور سال ۱۳۸۵، تعدادی از شاخص‌های حکمرانی شایسته اسلامی از جمله مواردی چون عدالت‌خواهی و عدالت‌گستری، فسادستیزی، سلامت اعتقادی و اخلاقی مسئولان کشور به‌ویژه در سطح عالی‌رتبه، ساده‌زیستی و مردم‌گرایی، قانون‌گرایی و وسعت نظر (سعه صدر) و تحمل مخالف، شجاعت و قاطعیت در بیان و عمل که حق است، شایسته‌سالاری در انتصاب کارگزاران حکومتی، اطلاع‌رسانی و شفافیت اطلاعات و تعدادی دیگر از شاخص‌ها را برشمردند (شکل ۱).

حکمرانی انقلابی - اسلامی را می‌توان زمینه‌سازی برای توسعه و تعمیق عقلانیت تهذیب‌یافته، اخلاق و معنویت‌گرایی دینی و رشد، تعالی و سعادت انسان و همچنین گسترش برخورداری از زندگی بانشاط، ایمن، سالم، عادلانه، آزاد و کریمانه دانست. مدعای اصلی انقلاب اسلامی ارائه سبک جدیدی از زندگی، حکومت و حکمرانی است که در اهداف و سیاست‌های جامعه و حاکمیت، شیوه‌ها و روش‌های حکمرانی، نقش و مشارکت مردمی، نظامات اداری، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و... قوانین الهی و روح معنوی اسلام حاکم است. در نهج البلاغه نیز حاکم، ولی امر و متصدی کارهای مردم است و مکلف به تکلیف الهی مهمی می‌باشد و مردم باید با همه ارزش‌های مادی و معنوی و آرمان‌هایشان مورد احترام قرار گیرند و دین و دنیای آنها با هم و در تعامل ملاحظه شود (زارعی و آرای، ۱۴۰۰).

۵) مفهوم مدیریت تراز انقلابی

سبک نوینی از مدیریت است که علاوه بر داشتن ویژگی‌های نوین و به‌روز سایر مکاتب دارای برخی ویژگی‌های ارزشی و اعتقادی همچون تمایلات و ویژگی‌های فردی، رویکرد ساختاری ارزشی، رویکرد ارتباطاتی باز بر مبنای اسلام، اولویت دادن به مسائل معنوی و ارزشی، توجه به مبانی اسلامی و انقلابی، نظارت و کنترل ارزشی است که از جهاتی می‌توان گفت این ویژگی‌ها همان ابعاد ارزشی و فرهنگی است که به عنوان یک حلقه گمشده در مکاتب نوین مدیریتی همچون پست مدرنیسم به آنها اشاره شده است و امروزه ما می‌توانیم با به‌کارگیری این سبک مدیریت در سازمان‌ها بسیاری از مشکلات و گره‌هایی را که بر اثر استفاده از سبک‌های مدیریتی که سنخیتی با ارزش‌های ما ندارند، ایجاد شده است، حل کنیم؛ زیرا سبک مدیریت انقلابی، هم منطبق بر سبک‌های نوین مدیریت و هم منطبق بر ارزش‌ها، اعتقادات و فرهنگ اسلامی است. در این نظام مدیریتی، احکام دین مبین اسلام به عنوان راهبردی برای زندگی و شاخصی برای سنجش حیات مطلوب در نظر گرفته شده و هدف این نظام مدیریتی، تحقق‌بخشی به ارزش‌ها در جامعه به منظور تبدیل آنها به کیفیت زندگی است. رسالت مدیریت تراز انقلابی، تغییر مبانی مدیریت غربی و جایگزینی مبانی اسلامی است که می‌تواند بر اساس بیانات و رهنمودهای امامین انقلاب در عرصه مدیریت باشد

(امیدی و یوسف‌وند، ۱۴۰۱). بررسی سخنان و رهنمودهای امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام در مقاطع مختلف زمانی و توجه آن بزرگواران و اهمیت دادن به ویژگی‌های مؤثر مدیران به ویژگی‌های جهادی و انقلابی نقشه راه آشکاری است که در تبیین شایستگی‌های مدیران مورد استفاده قرار گرفته است (مردانی، ۱۴۰۰). بنابراین حاکمیت ارزش‌های اسلامی از یک سو و فضای انقلاب کشور از سوی دیگر تغییر شگرفی در عرصه مدیریت ایجاد کرد؛ به طوری که سبب تبلور ارزش‌های اسلامی - انقلابی در عرصه‌های مختلف کشور شده است و در شرایط حال حاضر کشور اهمیت بیشتری می‌یابد (فخرایی و همکاران، ۱۴۰۰).

ب) پیشینه پژوهش

در پژوهش حاضر سعی شده است منابع و مآخذی که دارای ارتباط تنگاتنگ با موضوع پژوهش است، به طور اجمالی بررسی و از مطالب آنها به نحو مطلوب استفاده گردد.

جدول شماره ۱: خلاصه‌ای از مطالعات پیشین در مورد هویت

نویسنده(گان) و روش استفاده‌شده	اهداف یا سؤال‌های اصلی	مهم‌ترین یافته‌ها
سیدی و همکاران (۱۴۰۲)، به روش مروری و توصیفی	دولت ناب، راهبردی نو در حکمرانی، یک مطالعه مروری	نتایج نشان‌دهنده واکاوی مبانی نظری حوزه دولت ناب بیانگر وجود جنبه‌های متنوع دولت ناب و نقش اثرگذار آن در حکمرانی است.
رنگریز (۱۴۰۲)، به روش کیفی	طراحی الگوی حکمرانی اسلامی مبتنی بر تعالیم دینی	حکمرانی اسلامی نیازمند طرح‌واره جامع برای شناسایی مشخصه‌ها و ابعاد حکمرانی اسلامی در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی همچنین مدل-سازي حکمرانی اسلامی در قالب تشکیل مخزن حکمرانی نرم و سخت است.
قهرمان (۱۴۰۱)، به روش درون‌ماندگار	حکمرانی اسلامی با بهره‌گیری از رویکردی	مقاله حاضر به دنبال پاسخ به این پرسش است که از منظری غیر معرفت‌شناختی چگونه می‌توان به

نویسنده(گان) و روش استفاده‌شده	اهداف یا سؤال‌های اصلی	مهم‌ترین یافته‌ها
	غیرمعرفت‌شناختی	حکمرانی اسلامی اندیشید؟ جهت پاسخ به این پرسش فرضیه‌ای که با بهره‌گیری از روش درون‌ماندگار (در تقابل با روش استعلایی و رویکرد معرفت‌شناختی) تنظیم شده، بدین شرح است که در رویکرد غیرمعرفت‌شناس به حکمرانی اسلامی که می‌توان آن را «حکومت‌مندی اسلامی» نامید، اسلام به نیروی سیاسی فعال در زیست‌درون‌ماندگار سوژه‌ها بدل خواهد شد که رفتار سوژه‌ها را به واسطه نسبت‌های متغیر و هرروزه با خودشان، مقاومت در برابر بدیهیات متصلّب و سلطه‌آور زمان حال و تبدیل کردن سوژه‌های مسلمان به نیروهای خلاق حکمرانی، تنظیم و هدایت می‌کند.
زارعی و آرابی (۱۴۰۰)، به روش توصیفی-تحلیلی	واکاوی و نقد الگوی حکمرانی خوب؛ تبیین شاخص‌های حکمرانی اسلامی مبتنی بر قانون اساسی جمهوری اسلامی	الگوی حکمرانی خوب مبتنی بر اصول لیبرال و برخاسته از جوامع توسعه‌یافته و بیانگر گرایش سیاسی یا ایدئولوژیکی خاصی است که به‌کارگیری آن در جوامع دیگر به شکل برون‌زا و تحمیلی و بدون توجه به ساختارهای اجتماعی، نظام اقتصادی، ارزش‌ها و فرهنگ بومی مطلوب نخواهد بود.
زارعی و همکاران (۱۴۰۰)، به روش	الگویابی حکمرانی متعالی برای ارتقای	پژوهش حاضر به دنبال الگویابی حکمرانی مطلوب به عنوان سبک منتخب حکمرانی در

نویسنده(گان) و روش استفاده‌شده	اهداف یا سؤال‌های اصلی	مهم‌ترین یافته‌ها
آمیخته	اقتدار ملی در حکمرانی‌های اسلامی	حکومت‌های اسلامی، در پی کشف حکمرانی متعالی و کشف مؤلفه‌های آن به منظور ارتقای اقتدار ملی در حکمرانی‌های اسلامی است. نتایج گویای آن است که با استخراج مؤلفه‌های حکمرانی متعالی، نقش و تأثیر آنها بر مقبولیت، کارآمدی، رضایت‌مندی عمومی و ثبات سیاسی جامعه بررسی شده است. بر همین اساس در صورت اجرای حکمرانی متعالی با مختصات مشخص و معین در هر کشور اسلامی، ارتقای اقتدار ملی آن، حکمرانی در دو مقیاس فراملی و فروملی پدیده‌ای قطعی در این فرایند خواهد بود.
نجفی سیار و نیکونهاد (۱۳۹۹)، به روش توصیفی-تحلیلی	شاخصه‌های حکمرانی مطلوب «دولت تراز» انقلاب اسلامی، مطابق با بیانیه گام دوم.	شاخصه‌های حکمرانی شایسته که از مدل دولت-های نبوی و علوی اقتباس گردیده، در مقایسه با نظریه حکمرانی خوب که یک نظریه وارداتی است، از جامعیت نظری و عملی کامل‌تری برخوردار است و بسیاری از شاخصه‌های مورد نیاز در یک حکمرانی تراز و الگو که در نظریه حکمرانی خوب یافت نمی‌شود، ولی در نظریه حکمرانی شایسته اسلامی می‌توان آنها را سراغ گرفت.
دربندی و حق‌شناس (۱۳۹۹)، به روش توصیفی-تحلیلی	بررسی شاخص شفافیت از منظر حکمرانی خوب در جمهوری اسلامی	نتایج این تحقیق نشان داد سیستم سیاسی گرچه قائل به مردم‌سالاری است، به دلیل ضعف‌های نهادی و ساختاری توانسته است، شفافیت را تحقق

نویسنده(گان) و روش استفاده‌شده	اهداف یا سؤال‌های اصلی	مهم‌ترین یافته‌ها
	ایران.	بخشد.
قربانی سپهر و همکاران (۱۳۹۸)، به روش توصیفی-تحلیلی	نقش انقلاب اسلامی در فرایند بازیابی تشیع معاصر	این مقاله با روش تبیینی در صدد است به این پرسش پاسخ دهد که انقلاب اسلامی در ایران چه نقشی در فرایند بازیابی تشیع معاصر داشته است؟ نتایج گویای آن است رابطه‌ای عمیق بین انقلاب اسلامی و تشیع معاصر وجود دارد، به گونه‌ای که هر کدام منجر به تقویت یکدیگر می‌شوند.
مرشدزاد (۱۳۹۶)، به روش توصیفی-تحلیل	حکمرانی خوب و حکمرانی مطلوب در تمدن نوین اسلامی	پرسش اصلی در این پژوهش آن است که نظریه و ایده حکمرانی خوب چگونه می‌تواند در خدمت تحقق تمدن نوین اسلامی قرار گیرد. در نگاه نخست به نظر می‌رسد مفاهیم و اجزای مندرج در نظریه حکمرانی خوب، تضاد و تعارضی با ارزش‌های نظام جمهوری اسلامی ندارد و می‌توان از آن برای ایجاد نظامی کارآمدتر و سالم‌تر بهره گرفت. در پایان توان بالقوه قانونی و سیاسی نظام جمهوری اسلامی در جهت پذیرش و اجرایی کردن ایده حکمرانی خوب، بررسی می‌شود. روش تحقیق این پژوهش، بخشی به صورت قیاسی و با استفاده از الگوی حکمرانی خوب و بخشی نیز به صورت استقرایی و با بهره‌گیری از توانایی‌های بالقوه نهفته در نظام جمهوری اسلامی است.

منبع: نگارندگان (۱۴۰۲)

با بررسی مقالات این حوزه می‌توان گفت اکثر این پژوهش‌ها بر پایه روش توصیفی-تحلیلی و کتابخانه‌ای انجام شده و نوآوری این مقاله از دیگر پژوهش‌ها، استفاده از روش آمیخته و استفاده از روش آینده‌پژوهی در شناسایی پیشران‌های مدیریتی تراز انقلابی-اسلامی است.

۳. روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظر نوع هدف، کاربردی و از نظر روش پژوهش آمیخته (کمی-کیفی) است. روش آمیخته مجموعه اقداماتی است برای جمع‌آوری، تحلیل و ترکیب اطلاعات کمی و کیفی در یک مطالعه واحد به منظور شناخت مسئله تحقیق. این روش یک رویکرد پژوهشی است که از طریق سنجش هر دو دسته یافته‌های یک تحقیق کمی و فرایندهای یک تحقیق کیفی می‌تواند تصویری پیچیده از یک پدیده ارائه دهد. به بیان دیگر از این طریق می‌توانیم با جمع‌آوری و تلفیق یا ادغام انواع متفاوت اطلاعات در مورد یک پدیده معین، پژوهش خود را غنا بخشیم. این بهبودبخشی حاصل ترکیب نقاط قوت یک روش پژوهشی با جوانب محکم روش دیگر و خنثی‌سازی نقاط ضعف آنهاست.

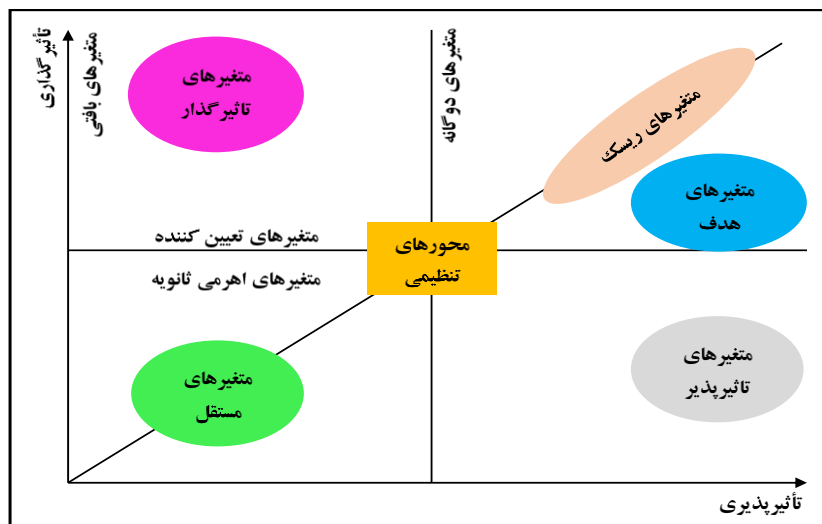
ماهیت داده‌ها کیفی و کمی و روش گردآوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای، میدانی (پرسشنامه تأثیرات متقابل) و پیمایشی (در چند مرحله) است. برای انجام تحقیق حاضر ابتدا با مراجعه به منابع کتابخانه‌ای در زمینه حوزه پژوهش که به شناسایی نه منبع غنی در این حوزه منجر گردید و سپس از آن منابع، شناسایی پیشران‌های حکمرانی انقلابی-اسلامی بهره گرفته شد. سپس با شناسایی و استخراج پیشران‌های مرتبط و انتخاب اعضای پنل بر اساس تخصص، پیشران‌هایی که امتیاز لازم را کسب نکردند، از پرسشنامه حذف شدند و پرسشنامه نهایی طراحی شده در قالب (عدد صفر؛ بی تأثیر)، (عدد یک؛ تأثیر کم)، (عدد دو؛ تأثیر متوسط)، (عدد سه؛ تأثیر زیاد) در اختیار پاسخ‌دهندگان قرار داده شد تا نسبت به هر مؤلفه امتیاز دهند و در نهایت از طریق نرم‌افزار میک‌مک کلیدی‌ترین پیشران‌ها شناسایی شدند. بر اساس جدول ۲ جامعه آماری این پژوهش ۲۰ کارشناس و متخصص خبره در مسئله مورد پژوهش در رشته‌های (الهیات، جغرافیا، علوم سیاسی و آینده‌پژوهی) است.

جدول شماره ۲: اطلاعات توصیفی جامعه آماری

سن	تعداد	جنسیت	تعداد	مدرک تحصیلی	تعداد	رشته تحصیلی	تعداد
۲۰-۳۰	۱۲	مرد	۱۷	دانشجوی دکتری	۴	جغرافیا	۶
۳۰-۴۰	۵	زن	۳	دکتری	۱۵	الهیات	۱۰
۴۰-۵۰	۲	-	-	پسادکتری	۱	آینده پژوهی	۲
۵۰-۶۰	۱	-	-	-	-	علوم سیاسی	۲
جمع	۲۰	-	۲۰	-	۲۰	جمع	۲۰

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۲)

روش نمونه‌گیری در این تحقیق از طریق نمونه‌گیری گلوله برفی انجام شده است. به عبارتی متخصصان از طریق متخصصان دیگر معرفی می‌شدند.

شکل شماره ۱: تأثیرپذیری / تأثیرگذاری متغیرها در تحلیل اثرات متقاطع (Source: Godet, ۲۰۰۸: ۱۸۹)

۴. یافته‌های پژوهش

جمهوری اسلامی نماد اسلام است؛ بنابراین هرچه قوی‌تر باشد، جهان اسلام هم قوی‌تر است و هرچه توان عملش بیشتر باشد، به نفع مسلمانان جهان است؛ از این رویکی از مؤلفه‌های قدرت ملی جمهوری اسلامی ایران در نظام جهانی، اندیشه‌های امامین انقلاب است که این اندیشه‌ها بر بسیاری از معادلات جهانی تأثیر گذاشته و زمینه‌ی مقابله با جبهه‌ی استکبار شده است (قربانی سپهر و ابراهیمی، ۱۴۰۲). حکمرانی در جمهوری اسلامی ریشه‌ی الهی دارد و هدف نیز دست‌یابی به حیات طیبه و کرامت انسانی است. حکمرانی سازگار با چنین اهدافی قطعاً باید ماهیتی مصلحانه داشته باشند که از سوی محوریت آن با امام و رهبری صالح است و از سوی دیگر رویکرد شاخص‌ها نیز اصلاح‌گری امور انسان و جامعه او به منظور تحقق حیات طیبه می‌باشد؛ ضمن اینکه لزوم و ضرورت وجود رهبری صالح نیز برای رسیدن به همین هدف است و این امر، هم در مفهوم و هم در ماهیت و هم در عنوان شاخص‌ها باید خود را نشان دهد (بهزاد رضایی، ۱۴۰۰). در تاریخ اسلام و ایران حضرت امام خمینی علیه السلام از بزرگ‌ترین عالمان و اندیشمندان دینی محسوب می‌شود که بیشترین اهتمام ایشان درک شرایط سیاسی زمانه (با تمام پیچیدگی‌ها، گستردگی‌ها و...) و تلاش مجاهدانه برای حفظ و تحقق آرمان‌ها، اهداف و... اسلامی بود (قربانی سپهر و ابراهیمی، ۱۴۰۲). جوهره‌ی اصلی مکتب امام خمینی علیه السلام را باید در نوع نگاه و برداشت ایشان از احساس پایدار امنیت حاکم بر تعاملات انسانی فرد با جامعه و افراد و کشورها در عرصه‌های روابط ملی و بین‌الملل جست‌وجو نمود که نفی هرگونه سلطه‌گری و سلطه‌پذیری و توجه به خودباوری، محوری‌های این مکتب را تشکیل می‌دهند (فیروزآبادی، ۱۳۹۱).

طرح و نظریه‌ی حکومت نزد امام خمینی علیه السلام از جایگاه مهمی برخوردار است. ایشان با توجه به فلسفه‌ی سیاسی، فقه اسلامی و جایگاه بسیار مهم و حساس حکومت در اداره‌ی اجتماع و پیش‌برد و حفظ دین و نیز با توجه به ضرورت‌های زمانی و مکانی و توجه ویژه به مصالح ملت ایران، به ارائه این نظریه پرداخت. بی‌تردید نقش و تأثیر پیشران‌هایی چون شفافیت، فسادستیزی، وجود نظام قضایی کارآمد، مشارکت اجتماعی و سیاسی و نیز پاسخگوبودن کارگزاران حکومتی می‌تواند به میزان بالایی به

کارآمدی و رضایت‌مندی از سیستم حاکمیتی منجر شود و هم این امر به تقویت مشروعیت نظام کمک می‌نماید. به نظر می‌رسد در منظر امام خمینی علیه السلام اصول حکمرانی انقلابی - اسلامی در صورت قالب‌سازی در چهارچوب و قواعد اسلامی و با کسر حدود و شرایط مغایر با احکام اسلامی برای مصلحت حفظ نظام و اسلام مناسب خواهد بود. البته در صورتی که هدف از اجرای آن تقویت پشتوانه مردمی و استمرار اقامت دین مبین اسلام از آن باشد و از طرفی بنا به قاعده نفی سبیل، اجرا یا عدم اجرای آن در چهارچوب رویکرد غربی و کنترل و نظارت غرب و به تناسب آن دیکته‌نمودن سیاست و فرهنگ خویش بر جامعه اسلامی امری است، هرگز مورد پذیرش امام خمینی علیه السلام و جامعه اسلامی نخواهد بود. همچنین امام خمینی علیه السلام مشروعیت را مقدم بر کارآمدی می‌دانستند؛ با این حال کارآمدی نظام سیاسی، ملاکی برای اثبات کارآمدی دین در عرصه عمومی به‌ویژه حکمرانی در عرصه ملی و فراملی است (بهزاد رضایی، ۱۴۰۰). بنابراین در ادامه به بررسی و تحلیل پیشران‌های حکمرانی شایسته انقلابی - اسلامی می‌پردازیم.

جدول شماره ۳: پیشران‌های مدیریت انقلابی تراز حکمرانی اسلامی

ردیف	بعد	عوامل / متغیرها (به همراه کد)
۱	پیشران‌های حکمرانی انقلابی - اسلامی (A)	معنویت‌گرا و سعادت‌طلب (A۱)، علم‌محوری و دانش بنیان (A۲)، آرمان‌گرا و دارای بینش تمدنی (A۳)، قانون‌گرا و فسادستیز (A۴)، انقلابی و جوان‌جهادگر (A۵)، مشارکت‌جو و مردم‌گرا (A۶)، عدالت - خواه و محرومیت‌زدا (A۷)، شفافیت و سلامت مالی (A۸)، مسئولیت - پذیر، خدمت‌گزار و شایسته‌سالاری (A۹)، معتقد به اقتصاد مقاومتی (A۱۰).

(منبع: نجفی سیار و نیکونهاد، ۱۳۹۹ / زارعی و آرای، ۱۴۰۰ / دربندی و حق‌شناس، ۱۳۹۹)

در این پژوهش بعد از شناسایی پیشران‌های مدیریت انقلابی تراز حکمرانی اسلامی توسط خبرگان، از طریق نرم‌افزار MICMAC، ماتریس اثرات متقاطع شکل داده شده و با دادن امتیازدهی به

مؤلفه‌های مورد نظر بر حسب میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری آنها از صفر تا ۳ امتیازهایی داده شده است. بنابراین در تحلیل انجام‌گرفته با توجه به جدول ۴، ابعاد ماتریس در نرم‌افزار میک‌مک ۱۰*۱۰ بوده و تعداد تکرارها ۲ بار در نظر گرفته شده است. همچنین تأثیر هر یک از متغیرهای ستون عمودی (تأثیرگذار) بر ستون افقی (تأثیرپذیر) مورد بررسی قرار گرفته است. در این ماتریس شاخص پُرشدگی ۷۹ درصد است که نشان‌دهنده تأثیرگذاری عوامل بر یکدیگر است. از مجموع ۷۹ رابطه، رابطه صفر ۲۱ رابطه را در بر می‌گیرد، رابطه (۱)، ۲۱ رابطه را ایجاد کرده است، ۲۲ رابطه دارای اثرات متقاطع (۲) و ۳۶ رابطه دارای اثرات متقاطع (۳) هستند. نتایج گویای آن است تعداد روابط با اثرگذاری زیاد نسبت به سایر روابط بیشتر است و روابط با شدت کم، درصد کمی را از مجموع روابط تشکیل داده است.

جدول شماره ۴: تحلیل اولیه داده‌های ماتریس اثرات متقابل

شاخص	ابعاد ماتریس	تعداد تکرار	صفر	یک	دو	سه	P	جمع	درصد پُرشدگی
مقدار	۱۰*۱۰	۲	۲۱	۲۱	۲۲	۳۶	۰	۷۹	۷۹

(منبع: محاسبات نگارندگان، ۱۴۰۲)

با توجه به جدول ۵، ماتریس این پژوهش بر اساس شاخص‌های آماری با ۲ بار چرخش از مطلوبیت و بهینه‌شدگی ۱۰۰ درصد در بخش تأثیرگذاری و ۱۰۰ درصد در بخش تأثیرپذیری برخوردار بوده که حاکی از روایی بالایی پرسشنامه و پاسخ‌های آن است.

جدول شماره ۵: درجه مطلوبیت و بهینه‌شدگی ماتریس

پیشران	تأثیرپذیری	تأثیرگذاری	چرخش
حکمرانی شایسته انقلابی - اسلامی	%۹۲	%۹۵	۱
	%۱۰۰	%۱۰۰	۲

(منبع: محاسبات نگارندگان، ۱۴۰۲)

با توجه به جدول ۶ و بر اساس نتایج تحلیلی این ماتریس، متغیرهای معتقد به اقتصاد مقاومتی،

شفافیت و سلامت مالی، عدالت خواه و محرومیت زدا و قانون گرا و فسادستیز بیشترین تأثیر پذیری و متغیر آرمان گرا و دارای بینش تمدنی طبیعی کمترین تأثیر پذیری را در میان پیشران های مدیریت انقلابی تراز حکمرانی اسلامی داشته اند. همچنین متغیرهای معنویت گرا و سعادت طلب، انقلابی و جوان جهادگر و شفافیت و سلامت مالی بیشترین تأثیرگذاری و متغیر آرمان گرا و بینش تمدنی کمترین تأثیرگذاری را در میان پیشران های مدیریت انقلابی تراز حکمرانی اسلامی داشته اند. در ادامه به تحلیل پایداری و ناپایداری سیستم پرداخته می شود. نحوه پراکنش متغیرها وضعیت پایداری و ناپایداری سیستم را تعیین می کند.

جدول شماره ۶: میزان اثرگذاری و اثرپذیری عوامل مستقیم و غیرمستقیم

ردیف	بعد	متغیرها	اثرات مستقیم		اثرات غیرمستقیم	
			تأثیر پذیری	تأثیر گذاری	تأثیر پذیری	تأثیر گذاری
۱	پیشران های حکمرانی	معنویت گرا و سعادت طلب	۱۵	۲۵	۴۸۳۳	۷۴۷۹
۲		علم محوری و دانش بنیان	۱۴	۱۶	۴۵۲۹	۵۰۶۹
۳		آرمان گرا و دارای بینش تمدنی	۷	۶	۱۹۸۹	۲۱۳۱
۴		قانون گرا و فسادستیز	۲۰	۱۹	۶۲۸۷	۶۲۶۶
۵		انقلابی و جوان جهادگر	۱۸	۲۲	۵۶۱۰	۷۰۳۰
۶		مشارکت جو و مردم گرا	۱۷	۱۳	۵۸۳۵	۴۳۳۲
۷		عدالت خواه و	۲۰	۱۹	۶۴۵۵	۶۰۲۷

					محرومیت‌زدا	
۶۴۴۲	۶۶۵۶	۲۰	۲۱	۸۸	شفافیت و سلامت مالی	۸
۶۲۲۲	۶۰۶۸	۱۹	۱۸	۸۹	مسئولیت‌پذیر، خدمت‌گزار و شایسته‌سالاری	۹
۴۶۸۵	۷۳۹۴	۱۴	۲۳	۸۱۰	معتقد به اقتصاد مقاومتی	۱۰
۱۷۳	۱۷۳	۱۷۳	۱۷۳		جمع کل متغیرها	

آنچه از وضعیت صفحه پراکندگی متغیرهای مؤثر بر وضعیت پیشران‌های مدیریت انقلابی تراز حکمرانی اسلامی می‌توان فهمید، وضعیت ناپایداری سیستم است. با توجه به وضعیت ناپایداری سیستم ۴ نوع متغیر شامل: متغیرهای تعیین‌کننده یا تأثیرگذار، متغیرهای دووجهی، متغیرهای تنظیمی و متغیرهای مستقل در این سیستم قابل شناسایی است.

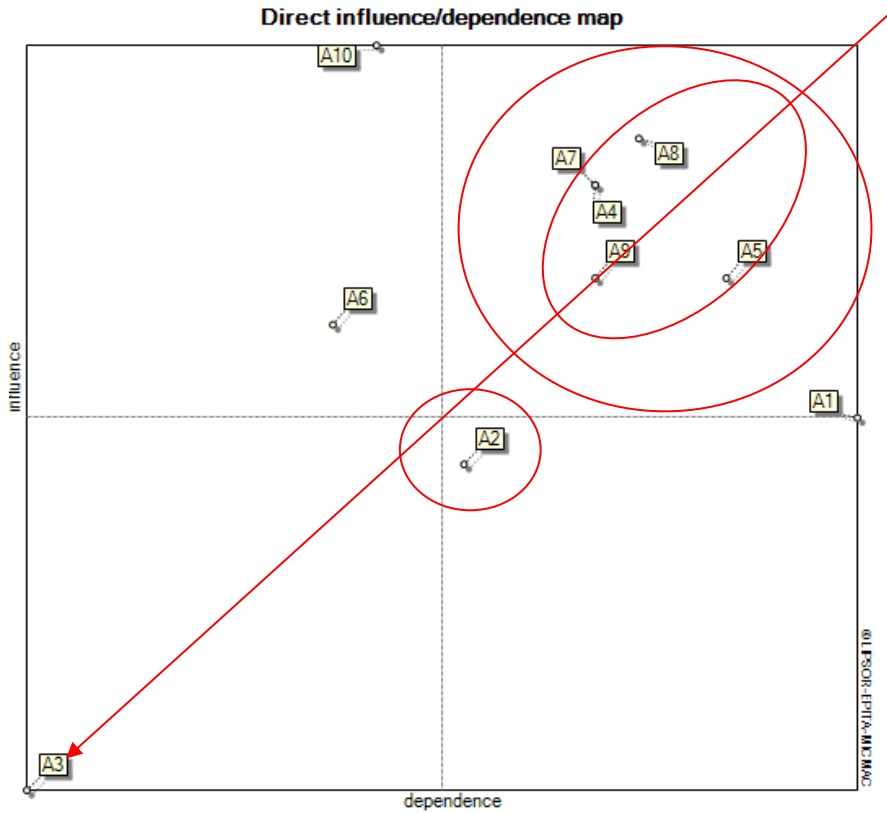
«متغیرهای تأثیرگذار یا تعیین‌کننده» در بین ۱۰ عامل مورد مطالعه مجموعاً ۲ متغیر از گروه‌های مختلف جزء متغیرهای تأثیرگذار شناسایی شدند. این عوامل مشارکت‌جو و مردم‌گرا (A۶) معتقد به اقتصاد مقاومتی (A۱۰) به عنوان متغیر تأثیرگذار به دست آمد.

«متغیرهای دووجهی» از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری بالایی برخوردارند. در بین عوامل مورد بررسی مجموعاً ۶ متغیر از گروه‌های مختلف جزء متغیرهای دووجهی شناسایی شدند که ۴ متغیر جزو متغیرهای ریسک و ۲ متغیر به عنوان متغیرهای هدف انتخاب شدند. عوامل ریسک شامل قانون‌گرا و فسادستیز (A۴)، عدالت‌خواه و محرومیت‌زدا (A۷)، شفافیت و سلامت مالی (A۸)، شفافیت و سلامت مالی (A۱۰)، همچنین عوامل هدف شامل معنویت‌گرا و سعادت‌طلب (A۱)، انقلابی و جوان‌جهادگر (A۵) بودند.

«متغیرهای تنظیمی» در گراف تأثیرگذاری و تأثیرپذیری عامل علم‌محوری و دانش‌بنیان (A۲) به عنوان متغیر تنظیمی شناخته شده است.

«متغیرهای مستقل» آرمان‌گرا و دارای بینش تمدنی (A3) به عنوان متغیر مستقل شناسایی شدند.

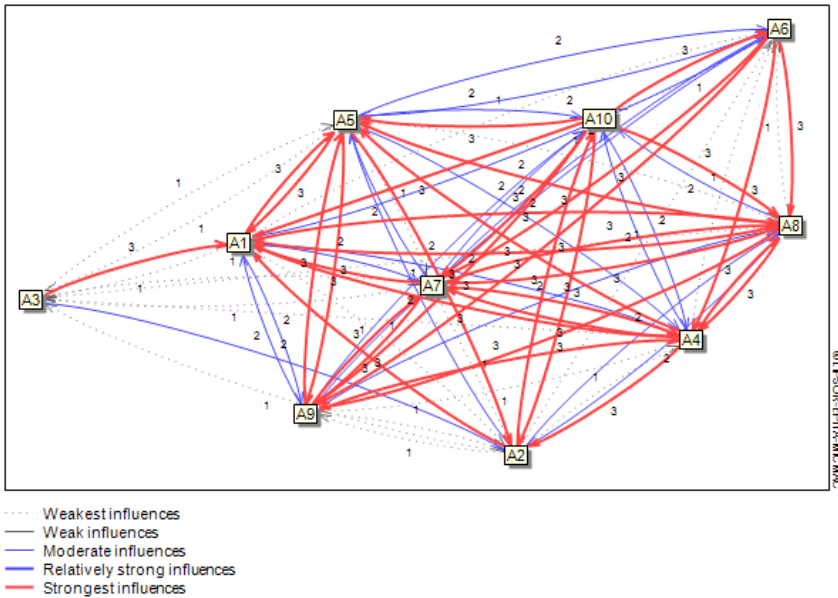

شکل شماره ۲: پراکنش متغیرها در پلان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری (مستقیم) (منبع: یافته‌های نگارندگان، ۱۴۰۲)

چگونگی و نحوه روابط مستقیم و غیرمستقیم هر کدام از متغیرهای شناسایی شده در نرم‌افزار میک‌مک، در پوشش ۱۰۰ درصد مورد تحلیل قرار گرفتند.

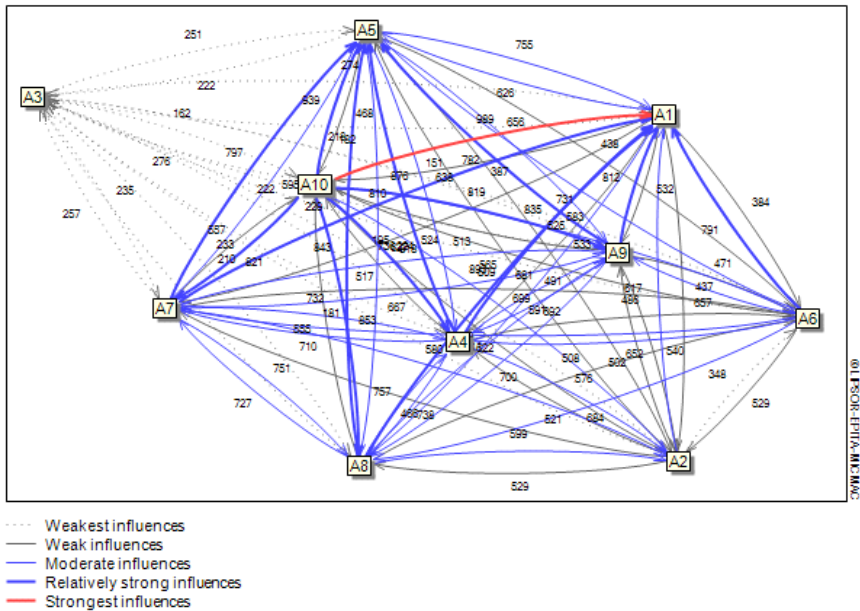

Direct influence graph

شکل شماره ۳: گراف چرخه اثرگذاری مستقیم با پوشش ۱۰۰ درصد عوامل (منبع: یافته‌های نگارندگان، ۱۴۰۲)

Indirect influence graph

شکل شماره ۴: گراف چرخه اثرگذاری غیرمستقیم با پوشش ۱۰۰ درصد عوامل (مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۴۰۲)

همان طور که در گراف چرخه اثرگذاری مستقیم قابل مشاهده است، میان پیشران‌های مدیریتی تراز شایسته انقلابی- اسلامی ارتباط بسیار بالایی با درجه بسیار قوی و نسبتاً قوی برقرار است؛ اما در گراف چرخه اثرگذاری غیرمستقیم میان پیشران A1 و A10 ارتباط بسیار قوی برقرار و میان سایر پیشران‌ها ارتباط نسبتاً قوی برقرار است. بر این اساس با اتکا به یافته‌های جداول ۴ تا ۶ و شکل‌های ۲ تا ۴، نیروهای پیشران کلیدی به لحاظ تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم به صورت جدول ۷ قابل ارائه خواهد بود.

جدول شماره ۷: رتبه‌بندی پیشران‌های مدیریت انقلابی تراز حکمرانی اسلامی با رویکرد آینده‌پژوهی

رتبه به دست آمده		امتیاز نهایی به دست آمده		متغیرها	
تأثیرگذاری غیرمستقیم	تأثیرگذاری مستقیم	تأثیرگذاری غیرمستقیم	تأثیرگذاری مستقیم		
۱	۱	۱۳۲۸	۱۳۲۹	A10	معتقد به اقتصاد مقاومتی
۲	۲	۱۱۹۵	۱۲۱۳	A8	شفافیت و سلامت مالی
۳	۳	۱۱۵۹	۱۱۵۶	A4	قانون‌گرا و فسادستیز
۴	۴	۱۱۲۹	۱۱۵۶	A7	عدالت‌خواه و محرومیت‌زدا
۵	۵	۱۰۹۰	۱۰۴۰	A5	انقلابی و جوان جهادگر
۶	۶	۱۰۴۸	۱۰۴۰	A9	مسئولیت‌پذیر، خدمت‌گزار و شایسته‌سالاری
۷	۷	۱۰۰۷	۹۸۲	A6	مشارکت‌جو و مردم‌گرا
۸	۸	۸۶۸	۸۶۷	A1	معنویت‌گرا و سعادت‌طلب
۹	۹	۸۱۳	۸۰۹	A2	علم‌محوری و دانش‌بنیان
۱۰	۱۰	۳۵۷	۴۰۴	A3	آرمان‌گرا و دارای بینش تمدنی

(منبع: محاسبات نگارندگان، ۱۴۰۲)

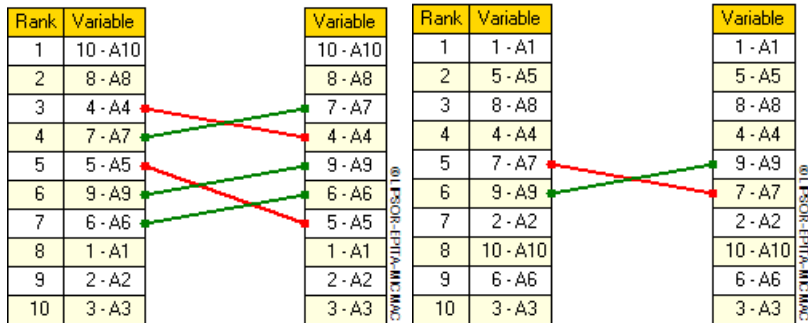
بر حسب ماتریس اثرگذاری مستقیم و غیرمستقیم می‌توان گفت شاخص A10 (معتقد به اقتصاد

مقاومتی) در رتبه اول تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم قرار گرفته است. شاخص A۸ (شفافیت و سلامت مالی) در رتبه دوم تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم قرار گرفته است. شاخص A۴ (قانون‌گرا و فسادستیز) در رتبه سوم تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم قرار گرفته است. شاخص A۷ (عدالت‌خواه و محرومیت‌زدا) در رتبه چهارم تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم قرار گرفته است. شاخص A۵ (انقلابی و جوان‌جهادگر) در رتبه پنجم تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم قرار گرفته است.

Classify variables according to their i

Classement par dépendance

شکل شماره ۵: تحلیل اثر وابستگی مستقیم و غیرمستقیم بالقوه (مأخذ: یافته‌های نگارندگان، ۱۴۰۲)

۵. بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

الف) بحث

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد پیشران‌های مدیریت انقلابی تراز حکمرانی اسلامی در معادلات ژئوپلیتیک جهانی و حکومت تراز جهانی نقش اساسی داشته است. این تحقیق به‌مانند تحقیق نجفی سیار و نیکونهاد (۱۳۹۹) پیشران‌های حکمرانی یک‌سانی را در نظر گرفته است؛ با این تفاوت که در آن تحقیق با روش توصیفی-تحلیلی انجام شده بود و در این تحقیق از روش آینده‌پژوهی در شناسایی کلیدی‌ترین پیشران‌های حکمرانی انقلابی-اسلامی بهره گرفته شده بود. همچنین قربانی سپهر و همکاران (۱۳۹۸) اشاره نموده‌اند که رابطه‌ای عمیق بین انقلاب اسلامی و تشیع معاصر وجود دارد؛ به گونه‌ای که هر کدام منجر به تقویت یکدیگر می‌شوند. در این تحقیق هم نگارندگان معتقدند انقلاب اسلامی و تشیع معاصر زمینه حکمرانی نوینی را در جهان فراهم آورده‌اند. بنابراین رنگریز

(۱۴۰۲) بر آن است حکمرانی اسلامی نیازمند طرح‌واره جامع برای شناسایی مشخصه‌ها و ابعاد حکمرانی اسلامی در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی و همچنین مدل‌سازی حکمرانی اسلامی در قالب تشکیل مخزن حکمرانی نرم و سخت است که در این تحقیق نگارندگان سعی کرده‌اند پیشران‌های حکمرانی انقلابی- اسلامی را شناسایی کنند که در سطوح (محلی، ملی و فراملی) تأثیرگذار است و جایگاه انقلاب اسلامی را در جهان مستحکم‌تر خواهد نمود.

ب) نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر با هدف شناسایی پیشران‌های تأثیرگذار بر حکمرانی انقلاب اسلامی در تراز جهانی انجام شده است. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل ساختاری در نرم‌افزار MICMAC، ۱۰ پیشران برای حکمرانی شایسته انقلابی- اسلامی انتخاب شدند. این پیشران‌ها به ترتیب اولویت شامل معتقد به اقتصاد مقاومتی (A۱۰)، شفافیت و سلامت مالی (A۸)، قانون‌گرا و فسادستیز (A۳)، عدالت‌خواه و محرومیت‌زدا (A۷)، انقلابی و جوان‌جهادگر (A۵)، مسئولیت‌پذیر، خدمت‌گزار و شایسته‌سالاری (A۹)، مشارکت‌جو و مردم‌گرا (A۶)، معنویت‌گرا و سعادت‌طلب (A۱)، علم‌محوری و دانش‌بنیان (A۲)، آرمان‌گرا و دارای بینش تمدنی (A۳) می‌باشند؛ لذا سه پیشران اول (معتقد به اقتصاد مقاومتی، شفافیت و سلامت مالی، قانون‌گرا و فسادستیز) به عنوان کلیدی‌ترین پیشران‌ها در این تحقیق انتخاب شده‌اند که نقش مهمی در حکمرانی شایسته انقلاب اسلامی در تراز جهانی دارد. به نوعی تکیه بر اقتصاد مقاومتی زمینه شکست دشمنان جمهوری اسلامی ایران را در خارج از مرزها فراهم می‌آورد و شفافیت و سلامت مالی مسئولان قوه مجریه و مقننه و همچنین قانون‌گرا و فسادستیز بودن قوه قضاییه در داخل کشور زمینه حکمرانی شایسته انقلابی- اسلامی در تراز جهانی را فراهم می‌آورد و پیشران‌های دیگر به عنوان مکمل زمینه تحقق پیشران‌های مدیریت انقلابی تراز حکمرانی اسلامی را فراهم می‌آورد.

ج) پیشنهادها

از طریق اقتصاد مقاومتی و پیشرفت توان داخلی کشور می‌توان نیاز به کشورهای توسعه‌یافته را

کمرنگ نمود و زمینه رونق تولید داخلی را فراهم کرد و این از طریق توان علمی و تولیدات دانش بنیان و مشارکت نخبگان تحقق پذیر است.

۱. در عصر حاضر با توجه به افزایش دسترسی به رسانه‌های مجازی نیاز است مشارکت همگانی مردم را از طریق این رسانه‌ها فراهم کرد تا بتوان با دسترسی آسان افکار عمومی را در راستای اهداف انقلاب اسلامی همراه نمود که نیاز است در این زمینه هم‌افزایی میان بخش‌های مختلف جامعه اعم از مسئولان، مردم و نخبگان صورت گیرد تا دشمنان نتوانند از طریق این رسانه‌ها بر امنیت داخلی کشور تأثیر بگذارند.

۲. ایجاد شایسته‌سالاری در انتخاب مسئولان کلان‌کشوری و مدیران ارشد می‌تواند از ضعف‌های احتمالی جلوگیری کرد و مبتنی بر آن می‌توان به آسانی منابع را شناسایی و در جهت بهره‌برداری از منابع به صورت بلندمدت آن منابع را در جهت پیشرفت کشور حفظ کرد.

۳. ایجاد عدالت و توزیع فضایی عدالت در جامعه زمینه اعتماد ملت به حکومت و دولت را بیش از پیش افزایش می‌دهد، آن هم در برهه‌ای از زمان که حکومت بیش از هر زمان دیگر به حمایت ملت در مقابل دشمنان نیازمند است.

۶. منابع

۱. منابع فارسی

- احمدی، سیدعباس (۱۳۹۷). تبیین مفهومی ژئوپلیتیک شیعه (ارائه تعریفی جدید). فصلنامه ژئوپلیتیک، ۱۴ (۱)، ۵۸-۸۱.
- احمدی، سیدعباس (۱۳۹۰). ایران، انقلاب اسلامی و ژئوپلیتیک شیعه. تهران: انتشارات اندیشه‌سازان نور.
- احمدی، عباس، واثق، محمود، و جاسم‌نژاد، مسعود (۱۳۹۰). ژئوپلیتیک شیعه و ارتقای جایگاه ایران در خاورمیانه پس از انقلاب اسلامی. پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، ۴۴ (۲)، ۶۵-۸۴.
- اسپوزیتو، جان ال (۱۳۹۷). انقلاب ایران و بازتاب جهانی آن. ترجمه محسن مدیرشانه‌چی، تهران: مرکز بازشناسی اسلام و ایران.
- امیدی، علی، و یوسف‌وند، سعید (۱۴۰۱). ارائه الگوی مدیریتی انقلاب در تراز جامعه اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، ۲۵ (۹۵)، ۷۴-۹۹.
- بشیریه، حسین (۱۴۰۲). انقلاب و بسیج سیاسی. تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- بهباد رضایی، احد (۱۴۰۰). بررسی شاخص‌های حکمرانی متعالی از منظر امامین انقلاب. تهران: سومین همایش ملی و اولین همایش بین‌المللی حکمرانی متعالی، ۹-۱.
- پارسانیا، حمید (۱۴۰۰). پژوهشی در انقلاب اسلامی روشنفکران، تاریخ انقلاب اسلامی، اوضاع اجتماعی، زندگی فرهنگی. تهران: دفتر نشر معارف.
- پیشگاهی فرد، زهرا، نصرتی، شهریار، و بازدار، شهناز (۱۳۹۴). ژئوپلیتیک شیعه و قلمروخواهی ایران در شرق مدیترانه. فصلنامه شیعه‌شناسی، ۱۳ (۴۹)، ۷-۲۹.
- جعفرپور، رشید، و ایمان حسین، قزل‌ایاق (۱۳۸۹). نقش رسانه منبر در شکل‌گیری و تداوم انقلاب اسلامی. فصلنامه رهیافت انقلاب اسلامی، ۴ (۱۲)، ۱۰۹-۱۲۴.
- عیوضی، محمدرحیم (۱۳۹۴). تحلیلی بر چهارچوب مطالعاتی آینده انقلاب اسلامی ایران. تهران: انتشارات آفتاب توسعه.

حیدریان، سیدمحمدرضا، صالحی، محمد، و خطیرپاشا، کیومرث (۱۴۰۲). ارائه مدل شایستگی‌های رفتاری مدیران در تراز جمهوری اسلامی مبتنی بر دیدگاه مقام معظم رهبری، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، ۲۶ (۹۸)، ۳۲-۵.

دربندی، مارال، و حق‌شناس، محمدجواد (۱۳۹۹). بررسی شاخص شفافیت از منظر حکمرانی خوب در جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۵۷). مجله پژوهش‌های جغرافیای سیاسی، ۵ (۱)، ۱-۱۹.

رنگریز، حسن (۱۴۰۲). طراحی الگوی حکمرانی اسلامی مبتنی بر تعالیم دینی. پژوهشنامه انقلاب اسلامی، ۱۳ (۴۶).

زارعی، بهادر، احمدی، سیدعباس، و عابدی درچه، محسن (۱۴۰۰). الگویابی حکمرانی متعالی برای ارتقای اقتدار ملی در حکمرانی‌های اسلامی. فصلنامه حکومت اسلامی، ۲۶ (۱)، ۱۰۷-۱۳۴.

زارعی، مجتبی، و آرای، وحید (۱۴۰۰). واکاوی و نقد الگوی حکمرانی خوب؛ تبیین شاخص‌های حکمرانی اسلامی مبتنی بر قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه پژوهش‌های انقلاب اسلامی، ۱۰ (۳۷)، ۷-۲۵.

سیدی، فاضل، موسی‌خانی، مرتضی، طوطیان اصفهانی، صدیقه، و طیاران، شهرزاد (۱۴۰۲). دولت ناب، راهبردی نو در حکمرانی: یک مطالعه مروری. فصلنامه رهیافت‌های نوین مدیریت جهادی و حکمرانی اسلامی، ۳ (۳)، ۷۹-۹۵.

فخرایی، میلاد، احمدی، کیومرث، و احمدی، علی‌اکبر (۱۴۰۰). الگویی جهت تبیین و بسط مفهومی مدیریت تراز انقلاب از دیدگاه مقام معظم رهبری، دوفصلنامه اندیشه مدیریت راهبردی، ۱۵ (۱)، ۲۴۶-۲۸۰.

فیروزآبادی، سیدحسن (۱۳۹۱). امنیت‌پایداری در مکتب امام خمینی علیه السلام. سخنرانی علمی، تهران.

قربانی‌سپهر، آرش، و ابراهیمی، حامد (۱۴۰۲). اندیشه دفاعی - امنیتی امامین انقلاب با تأکید بر تهدیدات جمهوری اسلامی ایران. فصلنامه مطالعات دفاع مقدس، ۹ (۳۳)، ۱۲۹-۱۵۲.

قربانی‌سپهر، آرش، زارعی، بهادر، دلالت، مراد، و شیراوند، صارم (۱۳۹۸). نقش انقلاب اسلامی در فرایند بازیابی تشیع معاصر. نشریه مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۶ (۵۹)، ۲۷-۴۸.

قهرمان، میثم (۱۴۰۱). حکمرانی اسلامی با بهره‌گیری از رویکردی غیر معرفت‌شناختی. فصلنامه دولت پژوهی، ۸ (۳۰)، ۲۹۳-۳۲۱.

محمد‌مظاهری، محمد (۱۳۹۹). ارائه الگوی مدیریتی در تراز انقلاب برای مدیران عالی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر سبک مدیریتی شهید سپهبد سلیمانی، فصلنامه مدیریت اسلامی، ۲۸ (۱)، ۲۱-۴۶.

محمدی، منوچهر (۱۳۹۶). بازتاب جهانی انقلاب اسلامی. ج ۲، قم: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

محمدی، منوچهر، و خدادادی، حسین (۱۳۹۶). بازتاب انقلاب اسلامی، بر اساس نظریه نظام نوری شیخ اشراق. فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۴ (۴۸)، ۱۲۷-۱۵۲.

مردانی، محمدرضا، میرزایی اغبلغ، احمد، ساده، احسان، و امینی‌سابق، زین‌العابدین (۱۴۰۰). الگوی شایستگی‌های مدیران تراز انقلاب اسلامی در سازمان‌های فرهنگی (مورد مطالعه: سازمان صدا و سیما). فصلنامه پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۱ (۲۴)، ۹۵-۱۲۴.

مرشدزاد، علی (۱۳۹۶). حکمرانی خوب و حکمرانی مطلوب در تمدن نوین اسلامی. فصلنامه آینده پژوهی ایران، ۲ (۲)، ۱۲۵-۱۴۰.

مطهری، مرتضی (۱۳۸۴). پیرامون انقلاب اسلامی. ج ۹، تهران: انتشارات صدرا.

معین، محمد (۱۴۰۰). فرهنگ معین. تهران: انتشارات میلاد.

مقدری، مهدی (۱۴۰۰). حکمرانی خوب و توسعه دیدگاه و یافته‌های دانیل کافمن. تهران: انتشارات نگاه معاصر.

نجفی سیار، رحمان، و نیکونهاد، ایوب (۱۳۹۹). شاخص‌های حکمرانی مطلوب «دولت تراز» انقلاب اسلامی، مطابق با بیانیه گام دوم انقلاب. فصلنامه مطالعات بین رشته‌ای دانش راهبردی، ۱۰ (۴۱)، ۱۷۳-۲۰۰.

واثق، محمود، و حسینی نصرآبادی، نرجس سادات (۱۳۹۵). بررسی مفهوم و جایگاه امنیت و دفاع در اندیشه امام خمینی علیه السلام. مجله سیاست دفاعی، ۲۴ (۹۴)، ۸۹-۱۱۸.

۲. منابع لاتین

Abdellatif. A. M. (۲۰۰۳). *Good governance and Its Relationship to Democracy and Economic Development*. MINISTRY OF JUSTICE, REPUBLIC OF KOREA.

Bowman, A. (۱۹۹۷). Urban government, in Ronald K. Vogel, *Handbook of research on urban politics and policy in the united state*. Greenwood Press.

Godet, A. J., Meunier, M. F., Roubelat, F. (۲۰۰۳). Structural analysis with the MICMAC method & actors' strategy with MACTOR method. *Futures Research Methodology*, (۲).

Godet, M. (۲۰۰۸). *Strategic Foresight*. Lipsor working paper, France, Paris.

Kapur, A. (۲۰۰۵). *Internet governance: a primer*. United Nations Development Programme-Asia-Pacific Development, ELSEVIER.

Kaufmann, Da. K., and Mastruzzi, M. (۲۰۰۸). *Governance Matters VIII: Aggregate*

and Individual Governance Indicators for ۱۹۹۶-۲۰۰۷. *The World Bank, Policy Research Working Paper4554*. Electronic copy available at: <http://ssrn.com/abstract=۱۱۴۸۳۸۶>.

Roy, I. (۲۰۰۸). Civil Society and Good Governance: (Re-) Conceptualizing the Interface. *World Development*, ۳۶ (۴), ۶۷۷-۷۰۵.

Schwab, B., and Kubler, D. (۲۰۰۱). Metropolitan governance and the “democratic deficit” Theoretical issues and empirical findings. *Paper presented at the conference Area-based initiatives in contemporary urban policy*, Danish Building and Urban Research and European Urban Research Association.

UN. (۲۰۰۷). *A Guide to Promoting Good Governance in Public Private Partnerships*. United Nations economic commission of Europe.